

Effecten van loslopende katten op de sterfte van steenuilkuikens

Inleiding

In Vogelnieuws van oktober 2010 lezen we dat de overleving van 1e jaars Steenuilen de laatste drie decennia van ongeveer 30 naar 18% is teruggelopen. Deze toegenomen sterfte zal vermoedelijk door een palet van factoren worden veroorzaakt. Een factor die nog weinig aandacht heeft gekregen is de rol van loslopende huiskatten in het buitengebied.

Huiskatten als roofdieren

Van de Steenuilen die door een predator om het leven zijn gekomen en bij het meldpunt dode Steenuilen zijn binnengebracht, is ongeveer 30% door een kat gegrepen (vaak zonder uiterlijke beschadigingen, maar met zware interne bloedingen). Dat dit percentage voor honden in dezelfde orde grootte ligt, wijst erop dat katten niet specifiek op Steenuilen jagen, maar opportunistisch reageren als ze de kans krijgen een jongen Steenuil te verschalken. In het april nummer van Vogelnieuws (*blz. 22 en 23*) staan de gigantische aantallen vermeld van wat katten zoal doden. En dit is slechts een deel van het verhaal.

Bij het gebruik van vergiften zal het duidelijk zijn dat slechts een klein deel van de besmette uilen ook zal sterven als een direct gevolg van het vergif. Het grootste deel van de uilen zal wel hinder van de vergiften ondervinden, maar er niet direct aan dood gaan. Deze hinder bestaat bijvoorbeeld uit chronisch bloedverlies in de darm waardoor bloedarmoede ontstaat en waardoor vervolgens de vlieg- en foerageerprestaties van de uilen minder worden en alsnog secundair tot verhongering leiden. Bij katten speelt vermoedelijk iets soortgelijks: slechts een klein deel van de uilen wordt door een kat gepakt, maar velen zullen wel hun gedrag aanpassen zodra ze een kat in het territorium waarnemen, waardoor de foerageerefficiëntie afneemt. Waarnemingen hiervan zijn bij steenuilen nog anekdotisch en ook is het nog onduidelijk hoe belangrijk de aanwezigheid van katten is op het tijdsbudget van zowel oude als jonge jagende uilen.

De kat van de buren

Aanvankelijk dacht ik dat het steenuilterritorium rond ons huis te voedselarm was. Daarom zijn de schapen vervangen door pony 's die veel voedselrijkere mest produceren, waar veel kevers op groeien. Om te leren die kevers op te zoeken en te vangen moeten jongen echter wel de tijd krijgen om op zo'n paardenweitje uren rond te scharrelen, zonder gestoord te worden door roofdieren. Dat dit een probleem kan zijn merkte ik door het steeds maar weer alarmerende wijfje in de vroege ochtend in juli 2008. Ik ging met een zaklantaarn mijn bed uit om te zien wat er loos was. Dat bleek de kat van de buren te zijn die 50 meter verderop *rustig* voor het huis zat, maar bij de Steenuilmoeder hetzelfde effect veroorzaakte als een Steenmarter in de buurt van de nestkast. Dus werden de jonge uiltjes in de bomen gehouden en was het met het foerageren gedaan. Het aantal katten in onze buurt is de laatste jaren

verdrievoudigd en de prooien in het weiland lijken alleen nog voor ervaren volwassen Steenuilen bereikbaar.

Voedseltekort

Verhongering is een belangrijke doodsoorzaak voor jonge Steenuilen, die door katten in de hand gewerkt kan worden, omdat katten de uilen ervan weerhouden voedsel te zoeken. Met andere woorden, het aanwezige voedsel wordt door de aanwezigheid van katten onbereikbaar. Het terugdringen van het aantal *loslopende* 'huisroofdieren' kan dus leiden tot een belangrijke biotoopverbetering, omdat het de voedselbeschikbaarheid zal doen toenemen. Het is ook niet ondenkbaar dat een reductie van het aantal katten in het territorium gepaard zal gaan met een reductie van wegslachtoffers: hongerige uilen lijken meer geneigd te zijn om op het asfalt te foerageren, waar de kans groot is dat ze aangereden worden. Dit blijkt ook uit een proef waarbij het voorheen verongelukken van hele nesten uitgevlogen jongen op de weg die door ons territorium loopt voorkomen werd door (vanaf 2003) wat bij te voeren. Van zeven broedsels is daarna slechts één jong dood gereden. De gegevens uit het sectiemateriaal wijzen in dezelfde richting. Jonge wegslachtoffertjes (N=20) die uitwendig gaaf waren en geen vocht of bloed verloren hadden blijken gemiddeld 10,44 gram lichter te zijn dan door kat of hond, marter of buizerd gedode jonge uiltjes. (N=25)

Hoe verder?

Ik pleit ervoor in een toekomstig onderzoeksproject naast de Steenuilen ook de buurtkatten van een zender te voorzien en dan niet zozeer bij een boerderij waar doorgaans veel grond omheen ligt, maar juist in het territorium van Steenuilen die broeden tussen de behuizingen van particulieren of naast woonwijken. Dit zou duidelijk moeten maken gedurende welk gedeelte van de tijd (delen van) het territorium niet door uilen bejaagbaar is. Mocht hieruit blijken dat katten een doorslaggevende invloed hebben op de overleving van steenuiljongen, ligt het voor de hand de discussie te starten en de oude wetgeving te gaan handhaven die houders en hoeders van huisdieren verplicht de beesten op hun eigen terrein te houden !! Dit komt niet alleen de Steenuilen ten goede, maar het hele ecosysteem in ons buitengebied.

Peter Beersma

Doesburg, 20 oktober 2010